

*History
Fest Sarajevo*

HISTORY FEST

Sarajevo – Mostar, 4. – 9. juni / lipanj 2024.

UDRUŽENJE ZA
MODERNU HISTORIJU

UMHIS

Organizator:

Udruženje za modernu historiju /
Udruga za modernu povijest, Sarajevo

Osnovna tema osmog *History Festa*, koji će se održati od 4. do 8. juna 2024., je „Integracije i dezintegracije u jugoistočnoj Evropi 1914–2024.“ Ideja je da se analiziraju integracioni i dezintegracioni procesi, koji su se manifestirali kroz dezintegracije velikih država (Habsburško i Osmansko carstvo početkom 20. stoljeća, Jugoslavija krajem 20. stoljeća), te da se kroz konkretne pojave pokušaju uočiti pozadina i posljedice tih dezintegracija, koje su prožete nekim novim integracijama (Jugoslavija 1918). U tom kontekstu ćemo organizirati niz panel diskusija, predavanja, promocija knjiga, doktorsku radionicu, druženje studenata...

Jedan poseban panel ćemo posvetiti atentatu u Sarajevu 1914. godine (*Odjeci anarhizma u omladinskim pokretima na Balkanu početkom 20. stoljeća s posebnim osvrtom na Mladu Bosnu i Sarajevski atentat*). Nastojanje da se ustanovi šta je u srži ideologije anarhizma te kada se ovaj koncept počeo razvijati, nedvojbeno je povezano s čitavim nizom izazova. Teško je očekivati da se može doći do jedinstvene definicije ovoga pojma jer pobornici anarhizma, očekivano, nisu sustavno razvijali teorijske okvire pokreta kojemu su pripadali. Zbog toga se otvara čitav dijapazon različitih definicija, viđenja i doživljaja anarhizma. Ipak, radi potreba ovog panela, poslužiti ćemo se „školskom“ definicijom i anarhizam označiti kao težnju da se uspostavi pravedno društvo bez državno-pravne, političke i ekonomske prisile. Jednako je tako teško utvrditi i u kojem razdoblju se mogu tražiti ishodišta anarhizma, no kako svaki pokret traži masovnost, a kako je za nju neophodno posjedovanje alata koji bi homogenizirali mase i izveli ih na ulice, smatramo da je anarhizam pojava vezana za dugo 19. stoljeće te da se proteže sve do kraja 1930-ih godina. Anarhisti su predlagali nekoliko metoda u borbi za ukidanjem države: 1) učiniti državu suvišnom preko stvaranja velikog broja dobrovoljnih udruženja, 2) pribjegavanje nasilnom revolucionarnom svrgavanju i 3) sindikalističko djelovanje i radnički štrajkovi. Za našu diskusiju osobito je važna metoda nasilnog revolucionarnog djelovanja i terorizma (tzv. propaganda djelom) koja je prevagnula krajem 19. i početkom 20. stoljeća te iznjedrila čitavu seriju atentata na lica koja su se nalazila na čelu država: na francuskog predsjednika M. F. S. Carnota, američkog

predsjednika W. McKinleya, na talijanskoga kralja Umberta I, grčkoga kralja Đuru I i sl.

Da li su balkanske zemlje pratile ovaj trend? Uprkos prijeporima između anarhista i marksista, anarhisti su često prisustvovali socijalističkim kongresima iako su, nerijetko, iste, zbog ideoloških nesuglasica, morali napuštati. Međutim, na kongresima u Cirihi 1893. i Londonu 1896. godine bili su prisutni i predstavnici Austro-Ugarske Monarhije tako da su ideje anarhizma preko njih mogle doći i na prostore današnje Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, a preko ovih područja i na ostale balkanske zemlje. Npr. u Hrvatskoj je list *Hrvatska misao* bio zabranjen kao socijalistički i anarhistički. Iz ovoga se vidi da su anarhizam i socijalizam doživljavani kao sinonimi iako su pobornici ovih pokreta to uporno opovrgavali. No idejni tvorci *Hrvatske misli* nisu sebe smatrali ni jednim, ni drugim, ali su smatrali da obje ideologije sigurno imaju nešto pozitivno na što se može ugledati i što im može biti korisno u borbi za postavljene ciljeve – oslobođenje od tuđinske vlasti. Ovaj panel želi otvoriti pitanje u kojoj mjeri je mladima na Balkanu bila poznata ideologija anarhizma te na koji način su anarhističko zagovaranje nasilne borbe i terorizma smatrali privlačnim u vlastitoj borbi za nacionalno oslobođenje od strane vlasti. Što se može zaključiti na temelju slučaja višestrukih atentata u relativno kratkom razdoblju: Marijan Varešanin 1910., Slavko Cuvaj 1912. (dva atentata u razmaku od tri mjeseca), Ivan Skerletz 1913., Franz Ferdinand 1914.? U kojoj mjeri su omladinski pokreti na Balkanu bili povezani? Koja je bila uloga nezavisne Srbije, ojačane nakon Balkanskih ratova, u revolucionarnim gibanjima mladih iz susjednih država? Kako se „Mlada Bosna“ uklapa u sliku revolucionarnih pokreta unutar Dvojne Monarhije, te u kolikoj su mjeri njene pristaše bili nadahnuti anarhističkim opravdanjima tiranoubistva? U kolikoj mjeri je ideja o političkoj opresiji bila vodilja studentima i učenicima u njihovim revolucionarnim djelovanjima? Navedena su samo neka od pitanja o kojima bi se diskutiralo na panelu.

Panel koji hronološki slijedi se odnosi na 1924. godinu i stradanje Bošnjaka u crnogorskom mjestu Šahovići. Riječ je o zločinu počinjenom u miru u tek

stvorenoj jugoslavenskoj državi (za razliku od drugih zločina koji su se činili na ovim prostorima, ali su svi bili u ratno doba), kada je u znak odmazde za ubijenog policijskog službenika, ubijeno više stotina muslimana, a oni koji nisu pobijeni svi su protjerani i dobrim dijelom se doselili na prostor Bosne i Hercegovine.

Jedan od panela je o Ustavu SFRJ 1974., povodom pedesetogodišnjice donošenja. Tema je zanimljiva jer je od samog njegovog usvajanja često postavljan u kontekst dezintegracije socijalističke Jugoslavije. Osim o samom Ustavu, potrebno je napraviti i osvrt na značajne procese i događaje koji su se dešavali u međurepubličkim odnosima u jugoslavenskom socijalističkom društvu šezdesetih godina, odnosno kako su politička rukovodstva nastojala prevazići postojeće probleme pa čak i krize. Tijekom šezdesetih godina otvorila su se brojna pitanja, republički interesi u njihovom rješavanju bili su često potpuno suprotni, a odnosili su se na privredna, ekonomska, monetarna, devizna, kadrovska, jezička, socijalna i mnoga druga pitanja koja su iz njih proizilazila. Prevazilaženje nekih od tih pitanja pokušala su se urediti amandmanskim aktima. Neposredno pred usvajanje Ustava dogodili su se turbulentni događaji u hrvatskom i srbijanskom partijskom rukovodstvu koji su uzdrmali jugoslavensko društvo. Donošenjem Ustava SFRJ 1974. nisu se riješile već su nastavljene rasprave pa i otvorena nezadovoljstva njegovim odredbama. Novi ustav je odredio daljnje međurepubličke i unutarrepubličke odnose te poticao raspravu o njegovim posljedicama. Državne i partijske strukture vodile su žučne rasprave sa pozicija demokratizacije, samoupravljanja, liberalizacije s jedne i unitarizma, centralizacije, antireformskih procesa s druge strane. Sve do kraja postojanja socijalističke Jugoslavije republička rukovodstva su se različito pozivala na Ustav 1974., ovisno o njihovim interesima. Svaki od tri, četiri ili pet jugoslavenskih ustava, ovisno o tumačenjima pojedinih autora koji pribrojavaju i Odluke AVNOJ-a i Ustavni zakon iz 1953., u ustavne kategorije, odražavaju vrijeme u kojima su nastali pa tako i posljednji iz 1974. godine.

Važan panel će biti posvećen Olimpijadi u Sarajevu 1984. i interpretacijama te manifestacije kao integrirajućeg događaja za jugoslavensku državu.

Jedan poseban panel će biti posvećen značaju postizanja Vašingtonskog sporazuma 1994. godine i stvaranju Federacije Bosne i Hercegovine, a neka od pitanja o kojima ćemo razgovarati su: Koliko je taj sporazum bio važan u kontekstu u kojem je potpisan (rat), te da li je stvaranje Federacije BiH utjecalo na pitanja integracije odnosno dezintegracije Bosne i Hercegovine?

Na ovogodišnjem *History Festu* razgovarat ćemo i o prekograničnoj saradnji na prostoru Alpe Adria u doba Hladnog rata, kao primjeru integracije bez dezintegracije, te o partizanskim spomenicima u Sloveniji i Bosni i Hercegovini.

Uz panel diskusije pripremili smo i niz naučnih predavanja. Ove godine će Paolo Fonzi (Università degli Studi di Napoli „Federico II“, Italija) govoriti o talijanskoj i njemačkoj okupaciji Grčke tokom Drugog svjetskog rata; Emily Greble (Vanderbilt University, USA) o balkanskim muslimanima u evropskoj historiji; Amira Dan (York University, Toronto, Kanada) o počecima izgradnje željeznica u Bosni i Hercegovini, te Dubravka Stojanović (Univerzitet u Beogradu, Srbija) o srpskim udžbenicima historije od 1913. do 2021. godine.

Sastavni dio *History Festa* je i konferencija *Fortifikacije i vojne komunikacije na tlu Bosne i Hercegovine od antike do 1918. godine*, koju u Mostaru zajednički organiziraju Fakultet humanističkih nauka Univerziteta „Džemal Bijedić“, Arhiv Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije i Udruženje za modernu historiju.

Kao i prethodnih godina, pripremamo niz promocija knjiga (uz tradicionalni sajam, kojeg organizira *University Press*), a dio ovogodišnjeg festivala će biti i susreti studenata iz Bosne i Hercegovine, Njemačke, Srbije i Hrvatske.

Nadamo se da će ovogodišnji *History Fest*, uz sve dezintegracione procese kojima svjedočimo, doprinijeti da se ukaže ne samo na duboke historijske korijene integracija nego i da svjedoči da su integracije itekako moguće.

Ponedjeljak, 3. juni 2024. 📍 Sarajevo

14:00 – 15:30 Filozofski fakultet, Susreti studenata iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Savezne Republike Njemačke

Predavanje: Paolo Fonzi (Università degli Studi di Napoli „Federico II“, Italija): *The Italian and German occupation of Greece during WWII: occupation policies and social dynamics*

Utorak, 4. juni 2024. 📍 Sarajevo, hotel „Holiday“

18:30 – 19:00 OTVORENJE „History Festa“, a potom izložba „Sedma republika“

19:00 – 20:30 Panel: *Vašingtonski sporazum 1994. godine*

Učestvuju: Ivo Komšić, Miro Lazović, Kasim Trnka, Xavier Bougarel, Sonja Biserko

Srijeda, 5. juni 2024. 📍 Sarajevo, hotel „Holiday“

10:00 – 12:00

Doktorska radionica: *Ustav iz 1974. u udžbenicima historije/istorije/povijesti*

Marino Badurina, *Ustav SFRJ iz 1974: udžbenici, sinteze, osvrti*

Dino Dupanović, *Ustavne reforme iz 1974. godine u udžbenicima za osnovnu i srednju školu Bosne i Hercegovine*

Veljko Matović, *Ustav 1974 u socijalističkim udžbenicima u Crnoj Gori*

Đorđe Lalić, *Ustav iz 1974. u socijalističkim i postsocijalističkim udžbenicima u Srbiji*

Amel Durutlić, *Ustav 1974 u postsocijalističkim udžbenicima u Crnoj Gori*

George Loftus, *The Relationship between the Islamic Community of Yugoslavia and the Non-Aligned Movement*

12:00 – 12:55 Predavanje: Emily Greble (Vanderbilt University, USA): *Balkanski muslimani i evropska historija: pravo, državljanstvo i politička pripadnost*

13:00– 14:00 Ručak za učesnike „History Festa“

14:00 – 14:55 Predavanje Paolo Fonzi (Università degli Studi di Napoli „Federico II“, Italija): *Fascist Imperialist Policy in the Balkans: the Italian Occupation during WWII*

15:00 – 16:15 Panel: *Integration without disintegration: cross-border co-operation in the Alps-Adriatic space during the Cold War*

Učestvuju: Hannes Grandits, Karlo Ružičić-Kessler, Urška Strle, Federico Tenca Montini, Benedetto Zaccaria, Jure Ramšak

16:20 – 16:55 Promocija knjige *Commemorating The First World War in the Former Yugoslavia*

Učestvuju: Božidar Jezernik, Amra Čusto, Edin Omerčić

17:00 – 17:55 Predavanje: Amira Dan (York University, Toronto, Kanada): *Sultan Abdulaziz u Evropi i kako Orient Express nije prošao kroz Bosnu i Hercegovinu*

18:00 – 18:40 Predstavljanje knjige

Dragan Markovina, *Libanon na Neretvi. Kulturna sjećanja i zaborava*
(izdavač: University Press)

Razgovor sa
autorom vodi Edin Salčinović, publicist i književnik

18:45 – 20:15 Panel: *Šahovići 1924 – 2024: Sto godina sramote*

Učestvuju: Šerbo Rastoder, Ferid Muhić, Čedomir Čupić, Željko Karaula, Hikmet Karčić, Sait Šabotić, Novak Adžić, Izet Šabotić

20:30 Večera za učesnike „History Festa“

Četvrtak, 6. juni 2024. 📍 Sarajevo, hotel „Holiday“

10:00–12:00 Doktorska radionica: *Ustav iz 1974. u javnoj recepciji*

Ivan Bubalo, *Ustav 1974. i vanjska politika*

Vukašin Zorić, *Predstave Ustava 1974. u srpskoj historiografiji*

Vukadin Nišavić, *Crnogorska historiografija i Ustav 1974.*

Pavle Antonijević, *Ustavna koncepcija socijalističke Jugoslavije kroz kritičku perspektivu praksis filozofa (1971–1989.)*

Luka Savčić, *Srpski narod u neravnopravnom položaju: kritika ustavnih promena 1971–1974.*

Iva Grbelja, *Ustav iz 1974. i pitanje reproduktivnih prava (abortusa)*

Bruno Raguž, *Važnost Ustava iz 1974. za formiranje sustava zaštite čovjekove sredine*

Jovan Mandić, *Ustav 1974. u javnom diskursu Crne Gore – analiza pisanja dnevnog lista Pobjeda*

12:00 – 12:55 Posjeta Izložbi *Lavirint 90-ih* (Historijski muzej)

13:00 – 14:00 Ručak za učesnike *History Festa*

14:00 – 14:55 Predavanje: Dubravka Stojanović (Univerzitet u Beogradu, Srbija): *Nepredvidljiva prošlost. Srpski udžbenici istorije 1913–2021.*

15:00 – 16:15 Panel: *Odjeci anarhizma u omladinskim pokretima na Balkanu početkom 20. stoljeća s posebnim osvrtom na Mladu Bosnu i Sarajevski atentat*

Učestvuju: Amila Kasumović, Edin Radušić, Luka Pejić, Danilo Šarenac, Ana Rajković Pejić

16:20 – 16:55 Predstavljanje knjiga: *Srednja Europa* (Zagreb)

Učestvuju: Damir Agičić, Branimir Janković, Husnija Kamberović

17:00 – 18:00 Panel: *Olimpijada 1984.*

Učestvuju: Aida Ličina Ramić, Zlatko Jovanović, Erna Husukić, Emina Zejnilović, Peter Mikša

18:00 – 18:40 Promocija knjige Adnan Jahić, *Između čekića i nakovnja. Bosanskohercegovački muslimani (Bošnjaci) u Drugom svjetskom ratu (1941-1945)*

Učestvuju: Emily Greble, Šaćir Filandra, Mersiha Imamović, Adnan Jahić

18:45 – 20:15 Panel: *Jugoslavenski Ustav 1974. godine*

Učestvuju: Vera Katz, Milivoj Bešlin, Božo Repe, Hrvoje Klasić, Irena Stefoska, Adnan Prekić

20:30 Večera za učesnike *History Festa*

Petak, 7. juni 2024. 📍 Mostar, hotel Mostar

09:30 Napuštanje hotela *Holiday* i polazak za Mostar

14:00 – 15:30 Smještaj u hotelu *Mostar*. Ručak. Odmor

-
- 15:30 – 16:00** Registracija učesnika konferencije *Fortifikacije i vojne komunikacije na tlu Bosne i Hercegovine od antike do 1918. godine* (suorganizacija: Fakultet humanističkih nauka Univerziteta „Džemal Bijedić“, Arhiv Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije i Udruženje za modernu historiju)
-
- 16:00 – 16:30** Otvaranje konferencije *Fortifikacije i vojne komunikacije na tlu Bosne i Hercegovine od antike do 1918. godine* (suorganizacija: Fakultet humanističkih nauka Univerziteta „Džemal Bijedić“, Arhiv Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije i Udruženje za modernu historiju)
-
- 16:30 – 17:30** Plenarna izlaganja na konferencije *Fortifikacije i vojne komunikacije na tlu Bosne i Hercegovine od antike do 1918. godine* (suorganizacija: Fakultet humanističkih nauka Univerziteta „Džemal Bijedić“, Arhiv Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije i Udruženje za modernu historiju)
-
- Sabina Vejzagić, Blagoje Govedarica, *Pitanje snadbijevanja vodom praistorijskih i helenističkih utvrđenja u Bosni i Hercegovini*
-
- Dženan Dautović, *Kastelologija bosanskog srednjovjekovlja*
-
- Manuel Martinović, *Zapriječna oblast Stolac - Sperre Stolac, kao dio druge linije austrougarskih fortifikacija u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.*
-
- Aladin Husić, *Hercegovačke utvrde u vojnoj organizaciji Bosne (od sredine 15 do kraja 17. stoljeća)*
-
- 17:30 – 15:45** Pauza
-
- 17:45 – 19:00** Razgovor: *Spomenici NOB-a u Ljubljani i Sarajevu*
-
- Učestvuju:** Petar Mikša, Božidar Flajšman, Kornelija Ajlec, Amra Čusto
-
- 19:00 – 19:45** Promocija knjige *Bratstvo i jedinstvo za kuhinjskim stolom. Hrana u socijalističkoj Jugoslaviji*
-
- Učestvuju:** Radina Vučetić, Magdalena Najbar Agičić, Ruža Fotiadis
-
- 20:00** Zajednička večera
-

 Subota, 8. juni 2024. **Mostar**

9:00 – 16:00 Nastavak konferencija *Fortifikacije i vojne komunikacije na tlu Bosne i Hercegovine od antike do 1918. godine* (suorganizacija: Fakultet humanističkih nauka Univerziteta „Džemal Bijedić“, Arhiv Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije i Udruženje za modernu historiju)

9:00-10:00

Selma Rizvić, Fatmir Alispahić, *Mogućnost digitalne prezentacije fortifikacija na primjeru Aplikacije „Trebinjske tvrđave VR“*

Amra Šaćić Beća, *Stanice konzularnih beneficijara kao metodološki problem*

Almir Marić, *Veterani kao vojni i politički faktor u unutrašnjosti provincije Dalmacije*

Dževad Drino, *Pravni aspekt utvrda Uskoplja - od rimske stražarnice do osmanske tvrđave*

10:00-11:00

Nedim Rabić, *“Tabula Hungariae” (1528) kao izvor za izučavanje srednjovjekovnih fortifikacija sjeverne Bosne*

Krešimir Regan, *Unski “limes”. Utjecaj reljefa na protuosmansko organiziranje obrane Zagrebačke županije (XV. – XVI. st.)*

Sabaheta Gačanin, *O fortifikacijskim objektima u zapisima hronike Osam rajeava Idrisa Bidlisija s početka 16. stoljeća*

Nihad Dostović, *Pojam palanka u Tuzlanskom sidžilu 1644-1646. godine*

11:00 - 12:10

Alen Zečević, *Tvrđava Ban Vir u Trebinju: Uloga u političkom životu i odbrani Hercegovine*

Dijanja Pinjuh, *Obnova i izgradnja tvrđava u bosanskom ejaletu u 18. stoljeću*

Nesip Pepić, *Novopazarska tvrđava u svjetlu osmanskih dokumenata (XVIII-XIX vijek)*

Nusret Čolo, *Tvrđava Blagaj u osmanskim dokumentima*

Kemal Nurkić, *Posade utvrda kapetanije Gradačac polovinom 18 st.*

12:10 – 12:25 Pauza

12:25 – 13:40

Husein Hadžić, *Izgradnja gradskih fortifikacija Bihaća od 16 do 20 stoljeća*

Adnan Kalesić, *Gradašćevića kula u Bijeloj, od prvog pomena do posljednje obnove*

Amer Maslo, *Razlozi oslobođanja bosanskih spahija od vojne službe (1831. godina)*

Adnan Prekić, *Geografska osnova osmanskih fortifikacija na komunikaciji između Skadarskog i Hercegovačkog sandžaka i njihova funkcija u utvrđivanju osmanske vlasti u Crnoj Gori“*

Emir Demir, *Fortifikacije u Klek-Neumu i Sutorini u osmanskom periodu, XIX stoljeće*

13:40 – 14:30 Ručak

14:30 – 15:40

Mehmed Hodžić, *Upotreba topova kao segment svakodnevnog života u Bosni i Hercegovini krajem 19. i početkom 20. stoljeća*

Minela Radušić, *S druge strane fronta: Zdravstvena zaštita, zarazne bolesti i obolijevanje bosanskohercegovačkih vojnih jedinica u Prvom svjetskom ratu*

Azra Đelmo, *Fortifikacije kao kulturna baština Hercegovine*

Džemal Juklo, *Kule Halebinka i Tara u narodnoj pjesmi*

Nusret Omerika, *Kule Herceguša i Halebinovka u poeziji mostarskih pjesnika koji su stvarali na orijentalnim jezicima*

15:40 – 16:00 Završna diskusija

16:00 Obilazak Partizanskog groblja

20:00 Zajednička večera

Nedjelja, 9. juni 2024.

Odlazak učesnika

History Fest Sarajevo

4. juni/lipanj - 8. juni/lipanj 2024.

Sponzori/Partneri/Donatori *History Festa*

UDRUŽENJE ZA
MODERNU HISTORIJU
UMHIS

forumZFD

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SARAJEVO
Bosna i Hercegovina | Albanija |
Sjeverna Makedonija

FMON
Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Ministarstvo kulture i sporta
Kantona Sarajevo

Grad Sarajevo

VANDERBILT
UNIVERSITY

70
1954-2024
ARHIV
Historijsko-
arhivski
Kantona /
Bosnija

fhn

Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru
Fakultet humanističkih nauka

Michael i
Amira Dan